

Г. О. СИДОРЕНКО

СКІФСЬКИЙ КУРГАН НА р. УДАЙ

Влітку 1959 р. випадково був розкопаний курган, що знаходився за 2 км на південь від с. Крячківки, Пирятинського району, Полтавської області. Знайдені в похованні скіфські речі передано Полтавському історичному музею¹.

В народі цей курган зветься «Таракановою» або «Товстою» могилою. Висота кургана 2,9 м, довжина окружності — 26 м. Під насипом знаходилась поховальна яма довжиною 4,5 м (З — С), шириною 2 м, глибиною 2 м. Дно ями рівне.

Могила розділена дерев'яною перегородкою на дві частини. Перегородка була зроблена з дерев'яних стовпів діаметром 30 см, між якими покладені колоди. Висота перегородки 1 м.

Вздовж стінок ями простежувались залишки дерева, яким була обкладена могилова яма. В заповненні ями траплялись куски дерева, мабуть, від дерев'яного переkritтя.

У східній, меншій частині могили знаходилось поховання воїна. Кістяк дорослої людини лежав на спині, головою на захід. Від поховання зберігся череп та довгі кістки кінцівок.

При кістяку лежав залізний дволезовий меч, звернутий рукояткою до правої руки похованого. Перехрестя меча має вигляд опущених крил метелика, наверхник з волотоподібно загнутими кінцями, що імітують голівки хижих птахів із зігнутими дзьобами. Довжина меча 66,5 см, довжина клинка 55,5 см. Ширина клинка біля рукоятки 7,5 см (рис. 1).

Справа від кістяка виявлені залишки трьох списів, від яких збереглися наконечники, сліди ратищ та циліндричні окуття нижніх кінців підтоки. Довжина ратищ з підтоками (крім наконечників) 2 м. Два підтоки мають довжину 4,5 см, діаметр 1 см, третій має довжину 6 см при діаметрі 2 см.

Наконечники листовидної форми, втулчасті. Довжина одного з них (рис. 2,1) 32 см, діаметр втулки 2 см; на зовнішньому боці втулки є масивна залізна кулька. Другий наконечник (рис. 2,2) довжиною 33 см, діаметр втулки 2,5 см; довжина третього 34 см, діаметр втулки 2 см. На втулці також є масивна залізна кулька (рис. 2,3).

Зліва від кістяка лежали 98 бронзових тригранних наконечників стріл (рис. 3). Біля стріл спостерігалися залишки трухлявого дерева, мабуть, сагайдака.

У західній, більшій частині ями знаходився кістяк коня, який лежав на правому боці, спиною на захід, головою звернений на південь.

¹ Опис поховання та обставин знахідки дається за матеріалами вчителя історії Крячківської семирічної школи М. Ф. Вакуленка, який брав безпосередню участь у розкопках.

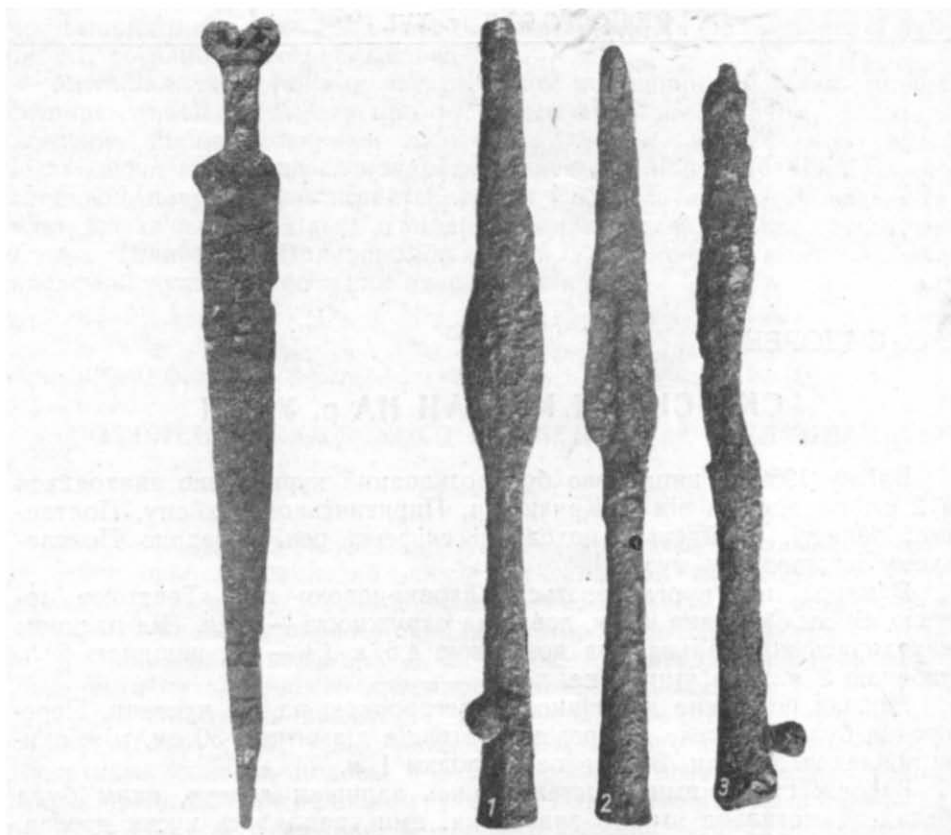

Рис. 1. Залізний меч.

Рис. 2. Залізні наконечники списів.

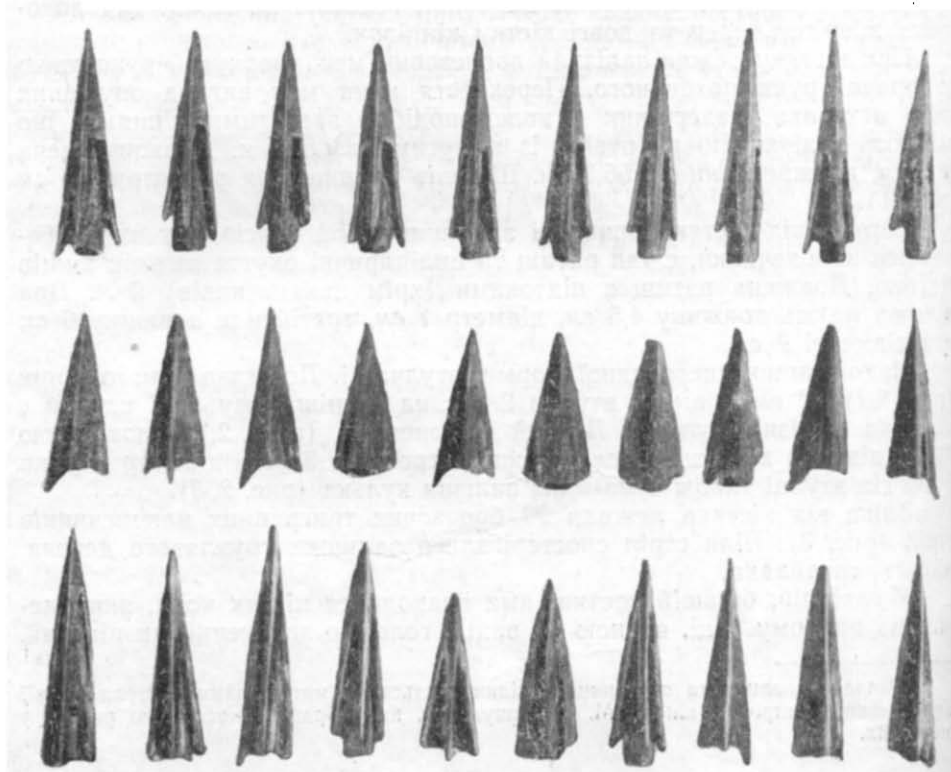

Рис. 3. Типи бронзових наконечників стріл з першого і другого сагайдачних наборів.

Рис. 4. Бронзовий казан.

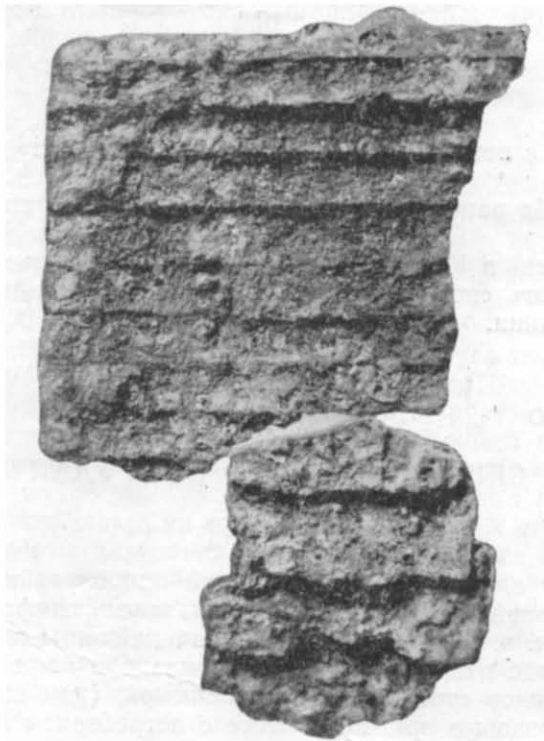

Рис. 5. Фрагменти залізного панцира.

Посередині ями знайдений бронзовий казан (рис. 4) з двома ручками і високою конічною ніжкою, прикрашеною двома поперечними опуклими валиками. Висота казана 30 см, діаметр вінець 31 см, діаметр ніжки 10,5 см. Нижня частина казана була закопчена. В казані знаходились кістки тварини, пофарбовані окисом міді.

На схід від казана лежав панцир із залізних пластинок (рис. 5). Довжина його 1,1 м. Окремі пластинки розміром 6×3 см, скріплювалися заклепками. Краї панцира, як це видно з уламків, були зроблені з подовжених прямокутних пластинок розміром 12×1,5 см, які накладалися одна на одну і скріплювалися заклепками. Фрагменти із закругленим краєм вказують на те, що це, очевидно, була нагрудна частина панцира, а, можливо, навіть, щит, покладений в могилу окремо від померлого.

На південь від панцира лежали одна на одній дві бронзові пряжки у вигляді кистей рук (обидві ліві, рис. 6). На зворотному увігнуто-

Рис. 6. Бронзові пряжки у вигляді кистей рук.

му боці кожної є петельчасте вушко. Довжина «кисті» 6,3 см, ширина 2,6—2,8 см.

На північ від панцира лежали 52 бронзові тригранні наконечники стріл.

Речі, знайдені в Крячківському кургані, відносяться до V—IV ст. до н. е. і являють собою цінний матеріал для вивчення стародавньої історії Полтавщини.

А. А. СИДОРЕНКО

СКИФСКИЙ КУРГАН НА р. УДАЙ

Резюме

В 1959 г. у с. Крячковка на р. Удай при случайных обстоятельствах был раскопан курган, в котором оказалось скифское погребение конца V в. до н. э. При погребении воина найдены: железный меч с навершием в виде птичьих головок, наконечники копий, колчан с набором наконечников стрел, железный панцырь, (или щит), бронзовый котел и две бронзовые пряжки. Вместе с погребением воина в могиле оказался скелет коня.